

ÅRSPLAN FOR LØNNEBERGET BARNEHAGE 2025-26

Lekende barnehage
Lek – relasjoner-
uteliv

Kaggefossveien 64, 3370 VIKERSUND

Tlf: 404 68 371/ 920 94 408 E-post: post@lonnebergetbhg.no

Hjemmeside: www.lonnebergetbhg.no

INNHold:

Velkommen til årsplan for Lønneberget barnehage:	s.2
Barnegruppa, ansatte og foreldrerepresentanter året 2025-2026:	s.3
Samarbeidspartnere og nærmiljø:	s.3
Foreldresamarbeid:	s.4
Overganger:	s.5
Dagsrytme:	s.5
Barnehagens formål og innhold – rammeplanen:	s.5
Planlegging, dokumentasjon og vurdering:	s.6
Lovverk og planer:	s.7
Studentbarnehage:	s.8
Bærekraftig utvikling:	s.8
Visjon og pedagogisk plattform:	s.9
Sosial kompetanse:	s.10
Barnas verneombud:	s.10
Mangfold, inkludering og fellesskap:	s.11
Barns medvirkning:	s.11
Lek og lekekompetanse:	s.12
Uteliv, fysisk aktivitet og helse:	s.14
Språk og språkstimulering:	s.14
Progresjon i barnehagen:	s.15

Velkommen til årsplan for Lønneberget barnehage

Denne årsplanen er gjeldende for barnehageåret 2025-2026.

Lønneberget BHG åpnet 3. august 2015 på Holemoen, som en videreutvikling av Lønneberget familiebarnehage (1994-2015). Fra å være en liten familiebarnehage opplever vi nå å ha etablert oss som en noe større ordinær barnehage. Vi er veldig glade for å være en bygdebarnehage i Sysle skolekrets. Barnehagen er en én- avdelings privat eiet barnehage med flott beliggenhet i et spennende og fritt naturområde på Holemoen, Vikersund.

Vi er så stolte av å kunne meddele at vi fra denne høsten av tilbyr hele 36 plasser for barn i alderen 0-6år, med fokus på å være en barnehage med hjerte for barna. Vi har et stort ønske om å være en lekende barnehage med særpreg, og vårt mål er å være en barnehage med leke gode voksne, hvor vi legger til rette for gode lærerike dager med naturopplevelser og lek. Barnehagens personalgruppe er sammensatt i alder, erfaring og utdanning. Til sammen mener vi å være en kreativ, humoristisk og dyktig gjeng, som med våre ulikheter utfyller hverandre. Vi ser det som viktig å jobbe aktivt med det å være et team, ha det gøy sammen, være i utvikling og hele tiden jobbe med bevisstgjøring og refleksjon. Det er personalet i barnehagen som skaper barnehagen og gir den særpreg!

Lønneberget BHG AS eies av Line Sønsteby og Nina Saastad.

God lesing.💜

Hilsen team Lønneberget v/konstituert leder Linn Hansson

Barnegruppa og ansatte i Lønneberget barnehage 2025-2026:

I Lønneberget barnehage er vi en herlig gjeng små og store, og året 2025-2026 møter du:

Lønneheltene- 7 barn født 2020

Grangjengen- 2 barn født 2021

Bjørkegjengen- 7 barn født 2022

Tusenbein- 6 barn født 2023

Marihøne- 4 barn født 2024

Linn Hansson- Konstituert daglig leder og pedagog.

Line Sønsteby- Eier og konstituert pedagogisk leder.

Renate Johansen- Pedagogisk leder.

Elisabet Nordstrand Jervell- konstituert barnehagelærer (for Martine)

Bente Johanna Kiesling – Barnehageassistent.

Jahn Nitter- Barnehageassistent.

Elin B. Krcic- Barnehageassistent – vikar

Nit Kanketkaew- Rengjøringshjelp, vikar og barnehageassistent

Martine Sønsteby- Barnehagelærer/pedagogisk leder (tilbake fra permisjon 01.01.2026)

Nina Saastad- Eier/daglig leder

Foreldrerepresentanter: Karina Hadley og Netta Marie Skretteberg Amble.

Medlemmer i SU: Karina Hadley, Netta Marie Skretteberg Amble, Linn Hansson, Line Sønsteby og Renate Johansen.

Våre samarbeidspartnere

Barnehagen samarbeider med foreldre, barneskole og med personer i nærmiljø og næring. Videre har vi et samarbeid med PPT, helsestasjon, familie og oppvekst, andre private barnehager, fysioterapeut og barnevern. Dette samarbeidet er satt i system, med rutiner for ledermøter, eiermøter, tverretatlige møter og kontaktmøter. Barnehagen har et godt samarbeid med kommunen. Heidi Lorentz Tandberg er barnehage rådgiver. Kommunen er tilsynsmyndighet i forhold til de private barnehagene.

Nærmiljø

Lønneberget barnehage holder til i et skogsområde på Holemoen med flotte aktivitets-, - og tur muligheter. Her leier vi klubblokalet til bygdas idrettslag I.L. Moingen. Samarbeidet ble etablert med en tanke om et vinn-vinn-samspill og utnyttelse av lokalet.

«Et samspill mellom idrettslag og barnehage med fokus på glede, mestring, lek og aktive barn og unge»

«Et samarbeid hvor vi utnytter det beste fra barnehage og idrettslag, som inkluderer alle aldersgrupper, for ett levende bygdemiljø»

Hovedmål: å være engasjert i å utvikle samarbeidet med I.L. Moingen

Barnehagen bruker lokalet fortrinnsvis på dagtid, mens idrettslaget bruker det til sine aktiviteter på kvelden. Barnehagen har lagt til rette for at uteplassen vår også skal kunne brukes av eldre barn på kveldstid, og erfaringen er at den er flittig brukt under fotballkamper ect.

På den andre siden har barnehagen muligheter til å bruke skiløyper om vinteren og fotballbanen om sommeren. Idrettslag og barnehage har en god dialog og et etablert samarbeid med faste møtepunkter og oppfølging av HMS system.

Barnehagen har fokus på å være en barnehage i og for bygda, vi ønsker å bruke nærmiljøet rundt oss. Vi har et godt samarbeid med sysle skole, som ligger i gangavstand fra barnehagen. Skolen inviterer på besøk, vi låner gymsalen og får gjerne bruke skoleplassen til lek.

I samarbeid med grunneier er vi så heldige å ha fått etablert et uteområde: Leoplussen. Her har vi lavvo og bål plass og vi er på tur hit ofte, samt utforsker mye områdene rundt.

Foreldresamarbeid

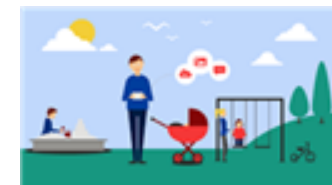
Foreldre er barnehagens aller viktigste samarbeidspartnere, og foreldresamarbeid skal alltid ha barnets beste som mål. Ifølge barnehageloven skal barnehagen ivareta hvert enkelt barn i nær forståelse og samarbeid med barnets hjem, og det er derfor viktig at foresatte og personalet kjenner hverandre godt og er trygge på hverandre. Du er den som kjenner barnet ditt best, og du er den viktigste bidragsyteren som gjør at vi sammen kan arbeide til det beste for barnet.

Vi ønsker å skape et godt samarbeid med dere foreldre slik at vi sammen kan bygge tillit og en god arena for dialog. Både personalet og foresatte skal være aktive og ansvarlige deltakere i barns utvikling og læring i barnehagen, slik at vi sammen kan gi barna en god oppvekst og utvikling. Barnehagedagen er barnas «arbeidsdag» og den kan bli slitsom om den er for lang. God kommunikasjon mellom foresatte og personalet er vesentlig for å kunne ivareta enkeltbarnet, eks beskjeder fra foreldre om hvordan morgenen/natta har vært eller fra personalet om det har vært en slitsom dag.

Foreldresamarbeidet består først og fremst av den daglige kontakten mellom personalet, barnet og barnets foreldre. Å møte i garderoben både ved levering og henting ses på som en prioritert oppgave. Det gis mulighet for foreldre å informere personalet, og personalet gir en tilbakemelding om barnets hverdag, dette for å ivareta den enkelte familie og tryggheten. Altså daglig kontakt ved levering og henting er av stor betydning for å skape trygge barn, og gode overganger fra hjem til barnehage. Du som forelder har en stor betydning for at ditt barn skal bygge trygge, gode relasjoner til barn og voksne i barnehagen. Så ved å vise glede, interesse og engasjement bidrar du til tilhørighet og gode relasjoner med voksne og barn. Dette betyr for eksempel at vi oppfordrer alle foreldre til å lære seg navnene på alle de andre barna og kanskje sier hei til de i garderoben. Husk at alle voksne er forbilder for barna.

På Kidplan finner dere planer, informasjon og diverse skriv og det er viktig at dere følger med på den informasjonen som legges ut. I kalenderen legger vi inn ulike aktiviteter/grupper/hendelser/merkedager for avdelingen og for hele barnehagen. *Bruk Kidplan til å gi beskjeder ang barnet.

I Lønneberget barnehage arrangerer vi to foreldremøter i løpet av et barnehageår, et om høsten og et om våren, videre gir vi tilbud om to utviklingssamtaler og dersom noen ønsker eller har behov for samtaler utover dette, så kan vi avtale tid for det. Vi inviterer inn til sammenkomster flere ganger i løpet av et barnehageår som blant annet frokost, foreldrekafe, sommerfest og andre begivenheter. Barna setter alltid stor pris på at dere besøker oss når vi inviterer. For barna er barnehagen en arena som de identifiserer seg med, og som de har lyst til at du som mor eller far tar del i.

Videre skal dere som foreldre ha en mulighet for å innvirke på årsplan, og her i Lønneberget gjennomgår vi årsplan med samarbeidsutvalget. I samarbeid med SU ønsker vi å ha et ekstra fokus på at du som forelder er en viktig ressurs for ditt barn og samspillet i barnehagen. **Har du en ressurs du som foreldre kan og vil bidra med? Si ifra! Vi har «foreldrebank» hvor dere kan skrive opp hva dere kan bidra med i barnehagen.**

Overganger:

Når nye barn begynner i barnehagen samarbeider vi tett med foreldrene slik at barnet kan få en trygg og god start. Vi i barnehagen tilpasser rutiner og organiserer tid og rom slik at barnet får tid til å bli kjent, etablere relasjoner og knytte seg til personalet og til andre barn. For helt nye barn setter vi av tre dager til tilvenning, der foreldre er til stede/tilgjengelige. Disse dagene er gjerne korte, slik at oppstarten oppleves trygg. Dersom dette skulle være for lite, avtaler vi videre tilvenning sammen med dere. Vi har også oppstartsamtale (for helt nye brukere) der dere foreldre forteller om deres barn, barnets behov, hjem og familie. I Lønneberget barnehage leker barna ofte sammen på tvers av gruppene, vi spiser frokost sammen, vi er ofte både ute og inne sammen og personalet jobber sammen som et team. På denne måten blir ikke selve overgangen for barna så stor.

Overgang mellom barnehage og skole:

Vi har egne rutiner og egen årsplan for overgang mellom barnehage og skole. Vi samarbeider med de ulike skolene og SFO for å sikre at overgangen bli best mulig. I den siste foreldresamtalen vi tilbyr i barnehagen snakker vi om blant annet barnets utvikling og om informasjon som skal overføres til skolen. Barna inviteres til skolebesøk på våren før skolestart. I Lønnheltgruppa jobber vi med å gi barna erfaringer, kunnskap og ferdigheter som kan gi dem et godt grunnlag og motivasjon for å begynne på skolen. For videre lesning se årsplan for Lønnehelter.

Dagen i Lønneberget barnehage:

Barnehagen åpner kl: 06.30

Vi spiser frokost- egen niste frem til kl 08.30

Kjernetid fra kl 09.15 – 14.00 Vi deler oss i grupper, har samlinger, gruppeaktiviteter, går på tur ect.

Lunsj kl: 11.00 Niste to ganger i uka, smørelunsj to ganger i uka og vi har et mål om å få til varmmat en gang i uka. Under måltid har vi fokus på den gode samtalen, god bordskikk/matro og mestring.

Etter lunsj: Tid for hvile/sove for de som trenger det. De andre barna leker gjerne inne eller ute- etter temperatur, vær og årstid.

Måltid kl:14.00 Barna spiser medbrakt niste.

Barnehagen stenger kl: 16.45

Barnehagens formål og innhold:

Barnehagens innhold skal være allsidig og variert. Arbeidet med omsorg, danning, lek, læring, sosial kompetanse og kommunikasjon skal ses i sammenheng, og samlet bidra til barns allsidige utvikling.

Barnehagens formål og innhold §1 i Barnehageloven

Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanetisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene.

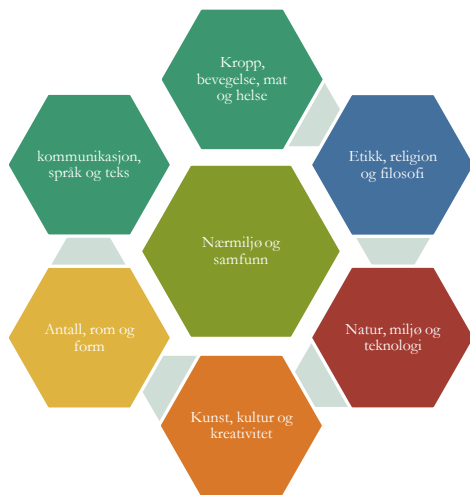
Barna skal få utfolde skaperglede, undring og utforskning. De skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Barna skal utvikle grunnleggende kunnskaper og ferdigheter. De skal ha rett til medvirkning tilpasset alder og forutsetninger.

Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.

Rammeplanen:

Rammeplanen gir retningslinjer for barnehagens verdier, innhold og oppgaver. Planen fremhever at barnehagen skal ha en helhetlig tilnærming til barns utvikling og skal fremme demokrati, mangfold og gjensidig respekt, likestilling, bærekraftig utvikling og helse. Rammeplanen er tydelig på at barnehagen skal ivareta barns behov for omsorg og lek, samt fremme danning, læring, fellesskap og språk. Rammeplanen er barnehagens styringsdokument i hverdagen, denne legger rammer for barnehagens helhetlige verdier og planer. Samtidig er det de syv fagområdene som påvirker planleggingen av innholdet i hverdagen. Rammeplanen sier noe om hva barna skal få kjennskap til og erfare innenfor de ulike fagområdene. Barnehagens arbeid med dette dokumenteres i periodeplaner, ukenytt og tilbakeblikk.

Rammeplanens syv fagområder: I Lønneberget barnehage har vi et fagområde i fokus hver måned. Allikevel er det viktig å se at vi i løpet av en periode eller en aktivitet kan være innom flere av rammeplanens fagområder. Vesentlig er hvordan den voksne bidrar i situasjonen med tilrettelegging, fokus og benevnning. Fagområdene er viktige deler av barnehagens læringsmiljø, områder som har interesse for barn og som skal bidra til å fremme trivsel, allsidig utvikling og helse.

Planlegging, dokumentasjon og vurdering:

Planlegging, dokumentasjon og vurdering er en viktig del av vårt arbeid i barnehagen. Vi bruker dokumentasjon for å synliggjøre hva vi gjør i barnehagen og dokumentasjonen er med på å gi oss informasjon om hva barna opplever, erfarer og lærer. Vi bruker blant annet Kidplan som dokumentasjonsarena, her kan man for eksempel lese ukenytt, se på bilder og sette seg inn i barnehagens planer. Årsplaner og månedsplaner er våre tydeligste planer for barnehagens innhold, sammen med ukenytt er dette gode rutiner for dokumentasjon. Barnehagen bruker ulike pedagogiske verktøy for planlegging og vurdering. Disse verktøyene skal sikre progresjon i barnehagens innhold og utvikling. Vi bruker blant annet FEMIA, SATS, TRAS og Kuno Beller. Som voksne vurderer vi arbeidet vårt gjennom hele dagen og denne vurderingen er med på å sikre og bedre kvaliteten på tilbudet vi gir. I Lønneberget barnehage har vi blant annet veiledning og vi bruker praksisfortellinger og refleksjoner over egen praksis for å kunne se ulike handlingsalternativer i praksisutøvelsen vår. Vi bruker også

Ringstadbekk krysset, Fuelbox og ICDP som verktøy for evaluering og refleksjon.

Lønneberget barnehage ønsker å være en barnehage i utvikling hvor vi søker det som er best for barn, foreldre og personalet. Videre jobber vi kontinuerlig med utvikling av barnehagen og kompetanseheving i personalgruppa, og med dette er vi godt i gang med et prosjektsamarbeid med USN (Universitetet Sørøst-Norge) og tre andre små private barnehager. Prosjektet har fått har fått tildelt midler fra Statsforvalteren i Oslo og Viken i regional ordning for barnehagebasert kompetanseutvikling

(Rekomp-REGIONAL ORDNING FOR LOKAL KOMPETANSEUTVIKLING). Prosjektet har en varighet på 3år, og målet er å løfte og styrke pedagogene i ledelse, samt jobbe med endring og utviklingsarbeid i barnehagen og for hele personalet. Tema for prosjektet er LEK og VOKSENROLLEN. Vi arbeider mot å være leke gode barnehager som skaper faktorer som fremmer lek, et arbeid som er systematisk, som involverer alle situasjoner, fagområder og hver ansatt. Terje Melaas og Birgitte Fjørtoft er viktige nøkkelpersoner i dette prosjektet, og vi knytter og støtter oss til deres teorier om lek. **En lekende barnehage med leke gode voksne!**

Hovedmålsetning for Lønneberget barnehage 2025- 2026:

- Lek og lekende voksne
- Utliv og bevegelsesglede
- Rekomp- prosjektet
- Studentbarnehage

Lovverk og planer:

Barnehagen skal drives i samsvar med de til enhver tid gjeldene lover, forskrifter og planer for barnehagens pedagogiske virksomhet. Barnehagens innhold og hverdag er forankret i overordnede lovverk som barnehageloven, arbeidsmiljøloven, forvaltningsloven, HMS og rammeplanen. Her i Lønneberget har vi i tillegg Årsplan barnehagen og årsplan for Lønnehelter. Videre har barnehagen innarbeidede skriftlige rutiner for tilvenning for nye barn og foreldre, foreldresamtaler, måneds/kvartals og periodeplaner.

Overordnet lovverk:

Barnehageloven og Rammeplanen er å anse som de fremste styringsdokumentene for innholdet i barnehagen. I tillegg har barnehagen knyttet seg til styringsdokument for Modumbarnhagene.

Styringsdokument for Modumbarnhagene:

Med visjon «Kompetanse for livsmestring» skal styringsdokumentet være en ramme for felles utvikling av Modumbarnhagene. Satsingen handler om å støtte barn til økt livsmestring nå og for fremtiden. Og bygger på prinsipper om en helhetlig tilnærming, tidlig innsats og forsterkning av positive faktorer på universelle arenaer til barnets beste. Planen har videre noen veivalg for barnehagene. Les mer på kommunen hjemme side: modum.kommune.no

Årsplanen vår gir et innblikk i hvordan vi i Lønneberget barnehage jobber for at alle barna hos oss skal trives og utvikle seg. Årsplanen utarbeides og vedtas i samarbeid med SU. På et foreldremøte i forkant åpnes det for innspill fra alle foreldre. Til grunn for vårt arbeid ligger også «Lov om barnehager», «Rammeplanen for barnehager» og «styringsdokument for

Modumbarnhagene». Barnehagens planer er: Årsplan for 2025-2026, Aktivitetskalender – Kidplan og Årsplan for Lønnehelter – skolestartere. Planene må ses i sammenheng med hverandre. Planene skal fungere som et arbeidsredskap for barnehagens personale, samtidig som de skal synliggjøre barnehagens innhold ovenfor foreldre, kommune og andre samarbeidspartnere eller interessenter.

Studentbarnehage:

Lønneberget barnehage er så heldige å få muligheten til å være studentbarnehage for studenter ved LSU, USN (universitetet i SørØst-Norge) og fakultet for humaniora, idretts- og utdanningsvitenskap (HiU). Her tar vi aktivt deltakelse i et samarbeid om en praksisopplæring som utvikler studenter til å bli kyndige og dyktige barnehagelærere. Samt sikre en helhetlig og sammenhengende barnehagelærerutdanning.

Bærekraftig utvikling:

Bærekraftig utvikling er et begrep vi hører mye i dagens samfunn og som inkluderes i Rammeplanen for barnehager. FN sin definisjon sier «Utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov»

I Lønneberget barnehage ser vi på arbeidet med bærekraftig utvikling som en prosess. Det handler om bærekraftig utvikling som et overordnet begrep og de ulike læringssituasjonene i barnas hverdag i barnehagen. Disse situasjonene mener vi er i leiken, i møtene(relasjoner) og ute i naturen. Det handler om å ta vare på seg selv, hverandre og naturen, og det å få en forståelse av hvordan egne handlinger påvirker omgivelsene. Det innebærer videre deltagelse i meningsfylte aktiviteter, færre planlagte prosjekter og mer åpne planer. Samt mer jobbing med holdninger og med dokumentasjon/vurdering i etterkant. En helhetlig jobbing som forutsetter modige, raus, nysgjerrige og kompetente voksne. Voksne som legger til rette for gode møter, aktiviteter og naturopplevelser og bidrar til å utvikle barnas leikekompetanse i hverdagen. **Rammeplanen for barnehager sier følgende om bærekraftig utvikling:**

- **Barna skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen.** Bærekraftig utvikling omfatter natur, økonomi og sosiale forhold og er en forutsetning for å ta vare på livet på jorden slik vi kjenner det. Barnehagen har derfor en viktig oppgave i å fremme verdier, holdninger og praksis for mer bærekraftig samfunn.
- **Bærekraftig utvikling handler om at mennesker som lever i dag, får dekket sine grunnleggende behov uten å ødelegge fremtidige generasjoners mulighet til å dekke sine.** Det handler om å tenke og handle lokalt, nasjonalt og globalt. Barnehagen skal bidra til at barna kan forstå dagens handlinger har konsekvenser for fremtiden.
- **Barnehagen skal legge grunnlag for barnas evne til å tenke kritisk, handle etisk og vise solidaritet.** Barna skal gjøre erfaringer med å gi omsorg og ta vare på omgivelsene og naturen. For samiske barn betyr dette å leve i samklang med, nyttiggjøre seg av og høste av naturen.
- **Barna skal få naturopplevelser og bli kjent med naturens mangfold, og barnehagen skal bidra til at barna opplever tilhørighet til naturen.**

Visjon og felles pedagogisk plattform:

En felles pedagogisk plattform handler om at det finnes en felles rød tråd i de ulike medarbeiderens vurderinger, av ulike handlinger i ulike situasjoner, med ulike barn og foresatte på ulike dager i Lønneberget barnehage. Dette er bevisst og ubevisst forankret i menneskesyn og læringssyn. Vi har jobbet med å tydeliggjøre barnehagens felles pedagogiske plattform og bevisstgjøre den enkelte voksne. Det er et mål at den enkelte voksne i barnehagen skal utvikle et trygt og bevisst forhold til filosofigrunnlaget bak valg av felles pedagogisk plattform og egne valg i yrkesutøvelsen. Samtidig er det viktig å understreke at vi hele tiden er i utvikling, både personlig og faglig.

Felles pedagogisk plattform i Lønneberget bygger på et humanetisk menneskesyn og et sosiokulturelt læringssyn. Med vekt på personalets utvikling av egen relasjonskompetanse og bevisstgjøring av voksenrollen i møte med barna.

Lønneberget barnehage MÅL og VISJONER:

Hvilke syn har voksne i Lønneberget på barns læring og relasjoner?

Voksne i Lønneberget møter barn og voksne med et optimistisk og positivt menneskesyn. I vårt arbeid tar vi utgangspunkt i barnet som et unikt og medvirkende individ, som kan foreta selvstendige valg og har et ønske om å utvikle sine evner og kreativitet. Vi som voksne skal gi trygghet og støtte i valg, tilrettelegge for utvikling og hjelpe dem til å se sammenhenger. Vi mener at læring skjer overalt og hele tiden, i hovedsak når man inngår som en del av et fellesskap, og språket ses på som sentralt i alle læringsprosesser. Det er eksistensielt viktig for alle å bli sett og anerkjent for den man er, derfor må vi jobbe med tilstedeværelse og gode relasjoner. Vi må bli kjent med barnet der det er for å kunne tilpasse vår hjelp. Vi har fokus på å jobbe mindre med regler og mer med holdninger! Og vi mener at den voksne alltid har ansvaret i relasjonen!

Livsmestring handler om fysisk og psykisk helse. Psykisk helse skal fremmes i barnehagen og det bygges ved gode relasjoner, sier Bae. «Barnet skal utvikle ferdigheter samt tilegne seg praktisk kunnskap som hjelper den enkelte til å håndtere medgang, motgang, endringer og konflikter på best mulig måte» jfr. Styringsdokument for Modumbarnhagene. Det handler om å bygge enkeltbarnets tillit til sin egen evne til mestring.

I Lønneberget barnehage står vi for at alle barn skal oppleve et godt fellesskap med tilstedeværende voksne. Barna skal ha gode og lærerike dager med naturopplevelser og lek, samt det skal legges til rette for bevegelsesglede og sunne, varierte måltider.

DEN GODE VOKSNE I LØNNEBERGET SKAL VÆRE: NYSGJERRIG – RAUS – MODIG – KOMPETENT!

«JEG SER DEG- med gode relasjoner skaper vi et trygt og godt barnehagemiljø»

«MED EN FELLES PEDAGOGISK
PLATTFORM ER DET BEGRUNNELSEN
AV PEDAGOGIKKEN SOM TELLER
FREMFOR HVA FLERTALLET MENER!»

MORTEN SKAU

«Med gode relasjoner
skaper vi livsmestring
for alle, gjennom lek,
latter og læring»

Sosial kompetanse:

Sosial kompetanse handler om å kunne samhandle positivt med andre i ulike situasjoner. Denne kompetansen læres i samspill med barn og voksne, og utvikles kontinuerlig gjennom handlinger og opplevelser. Barnehagen vektlegger arbeid med barns sosiale kompetanse. Dette gjør vi med å bygge tillit og gode relasjoner hver dag, gjennom dialog hvor barnets stemme og ytringer blir hørt. Vi er opptatt av gruppas sosiale samspill og ønsker at barna skal lære å lytte til hverandre, vise omsorg og ha respekt for hverandres grenser og ulikheter. Sosiale ferdigheter er grunnleggende for å etablere vennskap og være en god venn. Å mestre sosial kompetanse er viktig både for god psykisk helse, for å få venner og i arbeidet for å forebygge mobbing. Det er ulike elementer i sosial kompetanse, og det snakkes blant annet om prososial atferd, selvfølelse, empati, selvhverdelse og selvkontroll. For oss i Lønneberget barnehage er vi opptatte av å skape rom for positive samhandlinger og vi retter fokuset mot at alle voksne skal være gode rollemodeller i hverdagen. Videre er det viktig for oss å sette barns medvirkning på agendaen – de skal ha mulighet til å medvirke i sin egen hverdag, og alle barn skal få lik mulighet til deltakelse i fellesskapet.

Målsetting i arbeidet med psykososialt barnehagemiljø i Lønneberget:

Alle barn skal ha noen å leke med og vi jobber kontinuerlig for at alle skal inkluderes i en lek!
Vi skal ha gode og utviklende relasjoner mellom voksne og barn!

Barnehagelovens kapittel 8 handler om psykososialt barnehagemiljø. Dette kapittelet sier «Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn utsettes for slike krenkelser.»

Barnehagens viktigste jobb i arbeid mot mobbing, er å bygge et trygt psykososialt miljø et miljø hvor alle barn opplever å være inkludert i det sosiale fellesskapet. Dette kan vi oppnå ved å tilrettelegge for en praksis som inkluderer alle barn som aktive deltakere i barnehagens daglig aktiviteter. «De voksne må skape rutiner hvor alle barn har en sentral plass og kan oppleve at her hører jeg til» I Lønneberget barnehage har vi etablert rutiner i barnehagens HMS-system som sørger for at de ansatte ivaretar sin aktivitetsplikt, samt det forebyggende og helhetlige arbeidet for et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø for alle barn.

«Mobbing av barn er handlinger fra voksne og/eller barn som hindrer opplevelsen av å høre til, å være en betydningsfull person i fellesskapet og muligheten til medvirkning».

Barnas verneombud:

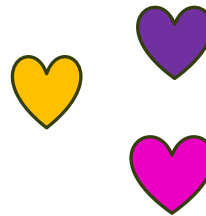

Barnas
verneombud

Barnehagen er den aller viktigste arenaen for barn utenfor hjemmet, og omtrent 300 000 barn går i barnehagen. Med dette er det derfor viktig at de ansatte vet hva de skal se etter, og hvordan de skal handle ved bekymring for et barn. **Lønneberget barnehage har jobbet med å etablere** Barnas verneombud, noe som er en satsing fra PBL (Private Barnehagers Landsforbund) der målet er å gi barnehageansatte økt kompetanse i å forebygge, varsle og bidra til å hjelpe de minste og mest sårbare i samfunnet. Barnehagene skal ha en ansatt med ekstra kompetanse om sårbare barn, og i Lønneberget barnehage er dette Line Sønsteby.

I fokus ➡ styrke handlingskompetanse innenfor følgende tre områder:

1. Vold, omsorgssvikt og seksuelle overgrep mot barn
2. Barnehagemiljø, mobbing og krenkelser
3. Barn med behov for spesiell tilrettelegging.

Hovedmål: ivaretagelse av alle barn med gode rutiner for pedagogisk dokumentasjon.

Dette gjør vi i Barnehagen jobber forebyggende med tiltak som:

Jevnlig observasjon og skriftlig kartlegging av hvordan den enkelte voksne og barn samhandler. Organisering av hverdagen og overganger som fremmer trygge og gode dager og mest mulig forebygger uheldige situasjoner og miljø. Ansatte skal være tett på og aktive sammen med barn i leken, tilpasset behov. Foreldre som bidrar ved å vise glede, interesse og engasjement for barn og voksne i barnehagen.

Mangfold- inkludering – fellesskap:

I rammeplanen for barnehagen (2017) står et blant annet at barnehagen skal fremme respekt for menneskeverdet ved å synliggjøre, verdsette og fremme mangfold og gjensidig respekt. Barna skal få oppleve at det finnes mange måter å tenke, handle og leve på. Barnehagen skal bidra til at barna utvikler interesse og respekt for hverandre og forstår verdien av likheter og ulikheter i et fellesskap. I Lønneberget barnehage har vi barn, foreldre og personalet med blant annet ulik bakgrunn, ulike utfordringer, livssyn, verdier og holdninger, hvor vi tenker at dette mangfoldet kan være en ressurs til læring og respekt for ulikheter. Vi er opptatte av at i Lønneberget barnehage skal det oppleves et miljø hvor alle føler seg respektert, verdsatt og inkludert. I arbeid med inkludering er målet at alle har lik rett til å delta og oppleve at man er inkludert og at alle føler tilhørighet i fellesskapet.

Inkludering: alle barn skal oppleve tilhørighet og inkludering i barnehagen

Fellesskap: barnehagen skal gi felles erfaringer og fremme verdien av å være en del av et fellesskap

Mangfold: barnehagen skal verdsette og synliggjøre ulikheter og likheter blant barna

Barns medvirkning:

Rammeplanen for barnehager si at: «Barnehagen skal ivareta barns rett til medvirkning ved å legge til rette for og oppmuntre til at barna kan få gitt uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet, jf. Barneloven §1 og §3, Grunnloven §104 og FNs barnekonvensjon art.12 nr.1 Barna skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planleggingen og vurderingen av barnehagens virksomhet. Alle barn skal få erfare å få innflytelse på det som skjer i barnehagen.»

Hvordan personalet møter barna har betydning for barns medvirkning. Personalet skal være tilstedeværende, spennende voksne å være sammen med, voksne som bryr seg om, lytter, ler, tar ansvar og er tydelige, som stiller mer spørsmål enn de gir ferdige svar. Vi skal hjelpe barna til selv å finne svar. Barn er aktive medvirkere til sin egen kunnskap, og barn er mest oppmerksomme og engasjerte når de er i aktivitet med konkret materiale. Vi tar utgangspunkt i det barna allerede kan og er gode på, og utfordrer videre på det. Barnas ulikheter i alder og modenhet gjør at de kommer med ulike uttrykk for medvirkning.

I Lønneberget barnehage tar vi barns medvirkning på alvor ved at vi har et langsiktig mål: **En varig endret praksis der lekende voksne er resultatet av barns medvirkning!**

De ansatte i barnehagen reflekterer over dette spørsmålet: Er rutinene våre tilpasset barna og deres behov, eller er det barna som tilpasser seg rutinene på bakgrunn av de voksnes behov?

I Lønneberget barnehage betyr dette at:

- ✓ Vi følger barnas initiativ i samlinger og prosjekter - hva er de faktisk opptatte av nå?, og vi stiller åpne spørsmål til videre undring og refleksjon.
- ✓ Vi har barns medvirkning på planen hver uke – «Ha med dag» hvor barna denne dagen har muligheten til å velge helt selv hva de vil ha med seg, hvor de vil leke og hvem de vil leke med.

***Vi prøver å si JA istedenfor nei!**

Det skjer utrolig mye for et barn i løpet av en dag i barnehage, det er mange inntrykk, opplevelser og mennesker de skal forholde seg til. Mangfold og inkludering handler også om at vi støtter barna i å håndtere motstand og tåle ulikheter. Barns medvirkning handler om at vi prøver å forstå og ivareta barnas uttrykk, og støtte deres utvikling av evnen til både å samarbeide og ivareta egne behov. Hverdagen og behov er ulike for alle barn og aldersgrupper.

Lek og lekekompetanse:

Leken er et mål i seg selv og gir en indre tilfredsstillelse. Den er en del av barnekulturen med egenverdi og kommer i mange uttrykksformer. Gjennom lek oppstår vennskap og det skapes forståelse og glede på tvers av alder, utvikling og modenhet. Leken er barns hovedaktivitet og danner grunnlaget for sosialisering, utvikling, læring og dannelse.

I Lønneberget barnehage skal leken ha en framtrædende plass både i barnas og de ansattes hverdag. Det settes av MYE tid til lek både inne og ute, og det er stor frihet når det gjelder valg av aktiviteter. Gjennom å få velge aktiviteter fremmes barnas medvirkning og mulighet til å påvirke barnehagens innhold. Leken er den viktigste arenaen i utviklingen av sosial kompetanse, og sosial kompetanse er igjen en forutsetning for å fungere godt sammen med andre. I Lønneberget barnehage skal alle barn få oppleve glede, humor, spenning og engasjement gjennom lek. Dette betyr for oss at vi verdsetter leken høyt. Det å få muligheten til å få venner og til å skape gode relasjoner har en viktig betydning for barns trivsel og opplevelse av å ha det bra som barn i barnehagen. De voksne i vår barnehage skal til enhver tid være tilstedeværende og jobbe kontinuerlig for at ingen barn faller utenfor.

BARNES LEK ER LÆRING!

Gjennom leken får barn blant annet erfaringer med:

Kjønnsroller	Grovmotorikk	Fellesskap	Konfliktløsning	Språk
Planlegging	Kreativitet	Turtaking	Samarbeid	Identitet
Selvstendighet	Svik	Fantasi	Innlevelse	Vennskap
Finmotorikk	Glede	Kjærlighet	Humor	Trygghet

«Læring ved å utsette seg for risikolek ligger i å bli kjent med frykten og håndtere den. Lek der barn oppsøker risiko, kan derfor vise seg å forebygge psykiske helseplager» C.Lunde og P.Brodal

Som overnevnt er lek barnas læringsarena. Fysisk lek er en viktig forutsetning for barns motoriske utvikling. Rammeplanen for barnehagen slår fast at barnehagen skal være en arena for daglig fysisk aktivitet og fremme barnas bevegelsesglede og motoriske utvikling. Barnehagen skal også bidra til at barna opplever å vurdere og meste risikofylt lek gjennom kroppslige utfordringer. Barn må få tid og rom til å utforske og leke, for å utvikle en forståelse av hvem de er, hva de kan klare og hvordan de løser utfordringer. Gjennom å klatre, løpe, sykle og hoppe blir barna kjent med egen kropp og tilværelsens muligheter. Risikofylt lek er lek der barnet utforsker muligheter og utfordrer sine egne grenser. Barn er nysgjerrige, kreative, utforskende og spenningsøkende av natur, og lek i naturen i variert terreng og til ulike årstider gir allsidige utfordringer og erfaringer tilpasset det enkelte barnet. Leken kan være skummel og spennende samtidig- «skummelartig». Det handler om å utforske egen komfortsone og individuelle grenser.

Vår tanke med å ha risikofylt lek i fokus, er for å si noe om betydningen av denne type lek for barnas utvikling og mestring. Den risikofylte leken skal få lov til å ta tid, og være en naturlig del av barnas hverdag. Samtidig kan uhell skje og et godt samarbeid med foreldre og en felles forståelse for lekens betydning er dermed viktig. **Du vet ikke hvordan det er å klatre i et vått tre, før du faktisk har klatret i et vått tre!**

Aktive og gode lekevoksne i Lønneberget betyr at vi:

- ✓ Er voksne som våger å leke og slippe oss løs.
- ✓ Tilpasser vår deltakelse i leken etter barnas behov.
- ✓ Er engasjerte, utforskende og undrende sammen med barna.
- ✓ Justerer planer og lager tid til lek.
- ✓ Sprer oss og husker at voksne som er i lek er opptatte!
- ✓ Tilrettelegger og tilbyr nye ting i leken.
- ✓ Ofte deler i mindre grupper og er tettere på barna i leken.
- ✓ Er bevisste på å fremme gode relasjoner, ser og anerkjenner barnas sosiale kompetanse.
- ✓ Lar barna utfordre seg selv og lar risikoleken være en del av hverdagen.

Uteliv, fysisk aktivitet og helse:

Bevegelsesglede i lek er noe vi legger til rette for i Lønneberget barnehage, hvor barna opplever mestring og får motivasjon og utvikling i sosialt samspill. Målet er i henhold til rammeplanen: «Barnehagen skal være en arena for daglig fysisk aktivitet og fremme barnas bevegelsesglede, fysisk og psykisk helse, mentalt og sosialt velvære og motorisk utvikling.»

Barns liv er hele tiden i forandring, de er i kontinuerlig utvikling. Alle gjennomgår de samme utviklingsperiodene, tidspunktet og varigheten av de ulike periodene er individuelle. Gjentakelse og erfaring med mange forskjellige bevegelser er en forutsetning for å mestre ulike bevegelsesutfordringer. Ved at barna tilpasset ulike årstider får muligheten til sykling, skigåing, klatring og bevegelse i ulent terreng, gir uteliv god stimuli av barns fysiske utvikling, gode mestringsopplevelser og glede.

Vi i Lønneberget barnehage ønsker at barn skal oppleve bevegelsesglede og sunne, varierte måltider med matglede. Og dette gjøres ved at vi:

- ✓ Går på turer og bruker barnehagens nærmiljø, hele året i all slags vær.
- ✓ Vi bruker idrettsanlegget, lager hinderløype ute og inne, sykler, går på ski og har ulike aktiviteter som fremmer bevegelsesglede.
- ✓ Legger til rette for at barna har turdager i grupper hvor vi er ute mest mulig av dagen, gjennom hele året.
- ✓ Vi baker rundstykker to dager i uka og vi serverer varmlunsj to dager i uka.

Språk og språkutvikling:

Språk er noe av det viktigste barn tilegner seg i barnehagealder og Språket vårt er avgjørende for så mye mer enn bare å kunne gjøre oss forstått verbalt. Det å kunne sette ord på følelser, forstå omverden og inneha ferdigheter som kreves for deltakelse i lek og fellesskapet er avgjørende i hvert menneskets liv. Språklæring foregår gjennom ulike aktiviteter og gjøremål hele dagen. Barna utvikler språk i samspill med andre mennesker og barna lærer gjennom samhandling i lek, hverdagssituasjoner og i voksenstyrte aktiviteter. Språkutvikling er på sikt viktig for å kunne være deltaker i samfunnet.

Språk er avgjørende for læring, sosiale relasjoner og vennskap.

I Lønneberget barnehage skal vi gi alle barn varierte og positive erfaringer med å bruke språket som kommunikasjonsmiddel, redskap for tankene og uttrykk for egne meninger og følelser. Innholdet i barnehagen skal støtte opp om barnas språkutvikling, og språkstimulering skal inngå som en del av det daglige samværet. I Lønneberget barnehage jobber vi bevisst med barns språkutvikling, barna skal oppleve et rikt og variert språkmiljø i barnehagen. Vi ser språk som grunnleggende og en viktig del av små barns liv og utvikling, hvor vi voksne er rollemodeller i muntlig og kroppslig kommunikasjon. Barnehagen planlegger ulike aktiviteter som stimulerer barnas språklige utvikling.

I Lønneberget barnehage jobber vi med språkutvikling gjennom at:

- Vi leser, synger og bruker lydlotto.
- Vi er gode språkmodeller.
- Vi bruker konkrete.
- Vi gir tydelige, enkle beskjeder.
- Vi har dagtavle.
- Vi deler i mindre grupper med tettere voksenkontakt.
- Vi bruker blant annet snakkepakka, grep om begreper og ti små vennebøker.
- Vi bruker kartleggings metoder som SATS og TRAS for å observere/screening av barnas språk.

Progresjonsarbeid og progresjonsplaner:

«Progresjon i barnehagen innebærer at alle barn skal utvikle seg, lære og oppleve fremgang. Alle barn skal kunne oppleve progresjon i barnehagens innhold, og barnehagen skal legge til rette for at barn i alle aldersgrupper får varierte leke-, aktivitets- og læringsmuligheter. Personalet skal utvide og bygge videre på barnas interesser og gi barna varierte erfaringer og opplevelser. Barnehagen skal legge til rette for progresjon gjennom valg av pedagogisk innhold, arbeidsmåter, leker, materialer og utforming av fysisk miljø. Barn skal få utfordringer tilpasset sine erfaringer, interesser, kunnskaper og ferdigheter». Jfr. Rammeplanen for barnehagen kap.8

Som vi vet utvikler alle barn seg ulikt og trenger ulik grad av utviklingsstøtte fra de voksne. Dette kan bety at barna noen ganger trenger at de voksne går foran og tar initiativ, noen ganger trenger de at de voksne går ved siden av og andre ganger tar barna initiativ selv og de voksne følger etter. Vi ønsker at alle barn hos oss opplever mestring i hverdagen, samtidig som de skal ha noe å strekke seg etter.

I Lønneberget barnehage har vi delt progresjonsarbeidet ut ifra Rammeplanens syv fagområder og hva de sier at vi skal jobbe etter.

Fagområde		1-2år Marihøne	2-3år Tusenbein	3-4år Bjørkegjeng	4-5år Grangjeng	5-6år Lønnehelter
Nærmiljø og samfunn	Alle barn skal få følelsen av at de er en del av et fellesskap, både i små og store grupper. Alle barn skal få oppleve at det er trygge og gode rammer i barnehagen. Alle barn skal oppleve omsorg og inkludering i hverdagen.	Barna skal bli kjent med barnehagens rom og menneskene som er der. De skal få kjennskap til barnehagens uteområder og de helt nære omgivelsene til barnehagen. De skal få oppleve at hjemme og barnehagen har et godt samarbeid. De skal oppleve at familien min og meg er viktige.	Barna skal bli bedre kjent med barnehagens referanseområder. De skal oppleve at det blir lagt til rette for å gå på korte turer i nærmiljøet De skal få bli kjent med ulike personer som er innom barnehagen. De skal erfare at valg og handlinger kan påvirke situasjonen både for dem selv og andre.	Barna skal få opplevelser i nærmiljøet som lek på fotballbane, sykle på grusbanen, turer i skogen ect. De skal oppleve at det blir vist interesse for deres nærmiljø. De skal gjøre erfaringer med at alle mennesker, uansett alder og forutsetninger inngår i og bidrar til barnehagens fellesskap.	Barna skal bli kjent med ulike yrker. De skal få kjennskap til Norges urbefolkning. De skal få grunnleggende kunnskap om at mennesker har likeverd. De skal få kjennskap til noen trafikkregler.	Barna skal få større medvirkning på egen hverdag. Barna skal få kjennskap til menneskerettighetene og barnekonvensjonen. De skal videreutvikle forståelse for trafikkregler. De skal få utvidet kjennskap til områdene rundt barnehagen (og i vår egen kommune).
Etikk, religion og filosofi	Alle barn skal møte tilstedeværende, spennende voksne som stiller mer spørsmål enn de gir ferdige svar. Vi skal hjelpe barna til selv å finne svar. 	Barna skal oppleve rom for opplevelser og undring i fellesskap. De skal bli kjent med formidling av høytider og tradisjoner. De skal oppleve at de får hjelp i konfliktsituasjoner. De skal oppleve at de voksne bruker relasjonskompetanse aktivt.	Barna skal erfare hvordan vi skal være mot hverandre. De skal oppleve bevisstgjøring om det å vise respekt for andre. De skal oppleve å tilegne seg samfunnets grunnleggende normer og verdier. De skal være med på å skape et fellesskap sammen med de voksne.	Barna skal få en utdypning av fortellinger rundt høytider. De skal få hjelp til å utvikle toleranse og respekt. De skal oppmuntres til/ lære å bidra til fellesskapet.	Barna skal oppleve positiv bekreftelse på egen identitet. De skal få undre seg sammen med andre barn og voksne (over ulike fenomener). De skal få lære om og uttrykke solidaritet og likeverd.	Barna skal få kjennskap til helligdager/religioner som er representert i barnehagen. De skal få hjelp til å få økt forståelse og toleranse for ulike kulturer og måter å leve på.
Antall, rom og form		Barna skal oppleve at det legges til rette for at de kan få utforske rom, inne og ute. De skal få oppleve plassering og orientering. De skal få prøve å bygge med ulike former og elementer.	Barna skal kunne telle til tre. De skal bli kjent med eventyr som inneholder blant annet 3 dyr. Som Bukkene Bruse, Gullhår og de tre bjørnene ect.	Barna skal få oppleve at vi har fokus på temaer og prosjekter der vi jobber utfra barnas opplevelser og interesser. De skal undre seg sammen med andre barn og voksne om	Barna skal få tilbud om materiell som innbyr til klassifisering, ordning, sortering og sammenligning. De skal kjenne tallene opp til ti. De skal få kjennskap til eventyr, rim og regler med tall.	Barna skal få følge sine impulser, utforske og oppdage nye mønstre og former. De skal få erfaringer med måleredskaper, avstand, tid, vekt og volum.

		De skal bli kjent med tallene 1,2 og 3 gjennom hverdagsaktiviteter. De skal få prøve enkle puslespill.	De skal få muligheten og erfaringer ved å bruke puslespill mer aktivt. De skal få kjennskap til ulike former. De skal bli kjent med størrelser (stor og liten), farger og sortering.	likheter, ulikheter, størrelser og antall. De skal få oppleve at rommene i barnehagen har materiell som stimulerer og gir erfaringer.	De skal ha varierte og utfordrende spill tilgjengelig.	De skal forstå mengder. De skal forstå grunnleggende matematiske begreper som kvadrat, sirkel, trekant og rektangel.
Kommunikasjon, språk og tekst		Barna skal bli kjent med hverandre, barn og voksne. De skal oppleve å få mulighet til å lytte til lyd og rytme. De skal bli lest for, i og utenfor samling. De skal få kjennskap til ulike pekebøker og billedbøker. De skal bli sunget for og med. De skal bli kjent med å bruke kroppsspråket aktivt i det daglige.	Barna skal oppleve å få mulighet til å bruke språket sitt aktivt. De skal oppleve å bli forstått av de voksne og de andre barna. De skal bli kjent med ulike sanger. De skal bli kjent med billedbøker og noen eventyr. De skal få kjennskap og erfaring med å leke rollelek.	Barna skal ha kjennskap til de ulike fargene. De skal oppleve å bli lest for. De skal bli fortalt lengre fortellinger. De skal oppleve å leke og tulle med språket. De skal kunne fortelle/gjenfortelle og fremføre. De skal kunne sette ord på følelser. De skal kunne delta i samtale og undring.	Barna skal bruke språket mer aktivt. De skal leke med lyd, rim og rytme. De skal øve på å sortere og kategorisere, for eksempel etter størrelser og former. De skal øve på å motta og utføre kollektive beskjeder.	Barna skal bruke språket i konflikthåndtering. De skal få oppleve høytlesning av lengre bøker og fortellinger. De skal øve på å skrive navnet sitt og leke skrive. De skal få stimulert sine evner til å bruke språket som redskap for logisk tenking.
Kropp, bevegelse, mat og helse		Barna skal få kjennskap til og prøve ulike smaker og konsistenser. De skal prøve å drikke og spise maten sin selv. De skal få gode opplevelser med å utforske uteområdet. De skal oppleve nærhet og tilhørighet med andre barn. De skal utforske grovmotorisk lek på avdelingen, ute og i gymsalen.	Barna skal øve på selvstendighetstrening. Barna skal gjøres bevisst på at de har tisset/bæsjet slik at de etter hvert kan si ifra. De skal øve på å benevne kroppsdelene. De skal trene på å smøre maten sin selv. De skal få tilbud om et variert kosthold og få	Barna skal få økende fysiske utfordringer ute. De skal få muligheten til å gå på ski og bruke sykkel i barnehagen. De skal få et bevisst forhold til hygiene: håndvask etter toalettbesøk og før måltid. De skal delta i sang og bevegelseslek. De skal oppleve og erfare dans og musikk.	Barna skal få god tilgang til store områder å bevege seg på. De skal være med når det lages mat og få en bevissthet om hva sunn mat er. De skal lære om referansepunkter i skog og mark. De skal være med å forvalte og videreutvikle barnehagens helårsplasser.	Barna skal få lære å snakke om og vise respekt for ulikheter, hvem vi er og hva vi mestrer. De skal få oppleve lengre turer i nærmiljøet. De skal få lære tradisjonelle leker. De skal øve på å bli mer selvstendige, ved blant annet måltid og påklledning.

		De skal oppleve at det er god balanse mellom aktivitet og hvile. De skal få muligheten til å uttrykke seg gjennom kroppen og oppleve mestring.	kjennskap til hvor maten kommer fra. De skal få trening i finmotoriske aktiviteter. De skal føle at de får ivarettatt sitt behov for hvile i løpet av dagen i barnehagen.	De skal få erfaringer med å gå på tur med egen sekk. De skal være med på å så egne grønnsaker i kjøkkenhagen.		
Kunst, kultur og kreativitet	Alle barn skal oppleve at det er prosessen i aktivitetene som er viktige og ikke det ferdige sluttproduktet.	Barna skal erfare ulike sanseopplevelser. Barna skal få «ta og føle på». Barna skal oppleve at det er tid til å utforske ulike materialer. Barna skal bli lest og sunget for. De skal få kjennskap til ulike bøker. Alle barn skal få oppleve skaperglede.	Alle barn skal få utfolde seg. Barna skal oppleve et mangfold av muligheter til å gjøre sanseopplevelser. Barna skal ha tilgang til utkleddingstøy. De skal bli lest med og for. De skal oppleve og få erfaringer med skaperglede.	Alle barn skal oppleve at det legges til rette for å holde på med fantasilek, drama. De skal ha muligheten til å utvikle tegneferdigheter. De skal utvikle rolleleken. Barna skal få erfaringer med ulike formingsteknikker. De skal få erfaringer med ulike verktøy. De skal få kjennskap til sanger, rytme og dans.	Barna skal oppleve å være sammen om kulturelle opplevelser. De skal få utforske naturen, undre seg og utfolde sin kreativitet. De skal få møte nye uttrykksformer. De skal gis flere inntrykk i forhold til kunst og kultur, drama.	Barna skal få kulturopplevelser i nærmiljøet, for eksempel gamle gruver, boplasser og lære om historien til Blaafarveværket. De skal besøke kraftstasjonen på Kaggen. De skal få ta del i dramatisering og formidling.
Natur, miljø og teknologi	Alle barn skal oppleve gleden av å ferdes ute i naturen. 	Barna skal oppleve de ulike årstidene ute. De skal få erfaringer med å bevege seg på variert underlag. Det skal legges til rette for at de kan få utforske utemiljøet.	Barna skal utforske naturens mangfold. De skal bli kjent med ulike typer vær og årstider. De skal få kjennskap til at det finnes ulike dyrenavn og dyrelyder. De skal få delta i innsamling av ting fra naturen som det kan utforskes videre på.	Barna skal få kjennskap til miljøvern. De skal få erfaringer med og kunnskaper om dyr, vekster og deres betydning for matproduksjon. Det skal gis muligheter for opplevelser og undring over naturens mangfoldighet	Barna skal være med på å ta vare på og utvikle referanseområdet vårt. De skal få kjennskap til dyre- og plantelivet i nærmiljøet. De skal få kjennskap til hva som skjer i naturen de ulike årstidene.	Barna skal få mer kunnskap og gjøre enkle eksperimenter. De skal få undre seg over ulike fenomener i naturen. De skal få kjennskap til bærekraftig utvikling.